

در گفت‌وگوی «ایران» با مدیرکل دفتر برنامه‌ریزی آموزش عالی وزارت علوم بررسی شد

تحصیل هدفمند با سنجش بازار برای ایجاد شغل

دولت در حوزه مهارتی و اشتغال‌پذیری برای فارغ‌التحصیلان اهتمام ویژه دارد

گفت‌وگو

غزل رضایی تانی
روزنامه‌نگار

بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاهی مسأله‌ای است که هنوز راه‌حل آن برای دستگاه‌ها و مردم شفاف نیست، اگرچه می‌توان با استفاده از ظرفیت‌های نخبگانی که گاه و بی‌گاه از کشور رخت می‌پندند، راه‌حل‌های ساده‌ای برای رفع برخی از این مشکلات تعریف کرد اما برخی از دستنگاه‌ها و نهادهای با حضور برخی مدیریت‌های جدید، ترجیح می‌دهند چرخ دوباره از نو اختراع شود. هر دستگاهی بنا به مسئولیت خود باید به موضوع ریشه‌یابی بیکاری دانشجویان ورود کند. یکی از این دستگاه‌ها که باید به صورت ریشه‌ای به موضوع بیکاری افراد تحصیل‌کرده در جامعه ورود کند، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری است. وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در تعریف ریشه‌ها و وظیفه دارد ظرفیت اشتغال آن رشته را در جامعه احصا کند، دقیقاً مانند کاری که وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی برای جذب پزشکان انجام می‌دهد. در همین زمینه و با این موضوع که وزارت علوم، تحقیقات و فناوری بطور باید در حد وظیفه خود برای حل بیکاری فارغ‌التحصیلان، برنامه‌ریزی کند و طرح‌های قابل اجرایی ارائه دهد که مانند سایر طرح‌ها با شکست مواجه نشود، بارضا نقی‌زاده، مدیرکل دفتر برنامه‌ریزی آموزش عالی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری گفت‌وگو کردیم که در ادامه می‌خوانید.

از نظر شما به عنوان یک مسئول در آموزش عالی، آموزش هدفمند باید به چه شکلی باشد که منجر به اشتغال مناسب و متناسب با رشته دانشجویان باشد؟
باز رشته دانشجویان از بی‌هدفی و بیکاری بخشی قابل توجهی از دانشجویان پس از فارغ‌التحصیلی شود؟
دو مسأله در بحث اشتغال دانشجویان وجود دارد. یک مورد بحث اقتصاد کلان کشور است که وضعیت بازار کار در آن مدنظر است. در وضعیت بازار کار مسأله‌ای که مطرح می‌شود این است که چه میزان فرصت‌شغلی برای استفاده دانشجویان وجود دارد که عمدتاً این در اختیار وزارت علوم نیست و تابع اقتصاد کلان کشور است. اما بخش دوم میزان توان مهارتی و اشتغال‌پذیری دانشجویان خواهد بود که برای همین مشاغل ایجاد شده است. این از وظایف وزارت علوم است و این وزارتخانه یکی از مسئولیت‌های خودش را پرداختن به مسأله توان مهارت و اشتغال‌پذیری دانشجویان می‌داند. از این رو باید تلاش کند که این مهارت‌ها منطبق با بازار کار باشد.

وزارت علوم برای این موضوع که سال‌های سال مورد بحث بوده چه اقدامی کرده که اکنون بتواند به عنوان طرح قابل اجرا از آن دفاع کند؟

برای این امر در دو سال اخیر یک برنامه ویژه تحت عنوان آموزش هدفمند در وزارت کار پیش‌بینی شده که اجزای مختلفی دارد؛ بخش

در تعریف

رشته‌ها برای

اولین بار

در آیین‌نامه

تدوین و

بازنگری

برنامه‌های

درسی،

پیوست

اشتغال

پیش‌بینی

شده است.

یعنی هر

رشته‌ای که

از این لحظه

بازنگری

یا تعریف

می‌شود

باید پیوست

اشتغال

داشته باشد

این طرح را از چه سطحی شروع کردید؟
ما برای اولین بار بحث اشتغال را در لایه‌های پیشین یا اولیبه آموزش عالی قرار دادیم یعنی مشخص باشد این رشته در بازار کار دولتی یا خصوصی تعریف می‌شود و یا در هر دو بازار کار دولتی و خصوصی جایگاه دارد و چه شغل‌هایی مدنظر است. مثلاً اگر در بازار شغل‌های دولتی است، آیا در دفترچه اشتغال سازمان اداری استخدامی تعریف شده است یا خیر. بسترهای اشتغال برای رشته‌ها تعریف شده است و اگر رشته‌ای بستر اشتغال نداشته باشد یا آن رشته اصلاً تعریف نخواهد شد یا اگر تعریف شد در خود رشته توضیح داده می‌شود که این رشته برای اشتغال تعریف نشده است. بخش دوم و بسیار مهمی که پیش‌بینی شده این است که وقتی رشته تأیید، تصویب و در سامانه آموزش عالی بارگذاری می‌شود، حالا دانشجویان برای انتخاب آن تقاضا می‌دهند. در آن مرحله هم یک پیوست اشتغال پیش‌بینی شده و براساس آمارهایی که از اشتغال رشته‌های مختلف در شهرستان‌ها و استان‌های مختلف وجود دارد (که به صورت رسمی گردآوری شده است)، پیش‌بینی می‌شود که در چه رشته‌هایی چه شهرها و استان‌هایی شغل دارند. در آن شهرستان‌هایی که شغل ندارد، چراغ آن رشته برای مدتی در آن شهرستان خاموش می‌شود تا زمانی که دوباره اعلام نیاز شود. پس اگر شغل آن رشته ایجاد شود و پیوست اشتغال مشخص باشد، رشته مجدداً در دانشگاه راه‌اندازی خواهد شد. در نتیجه ما در شورای گسترش، یک رفتار پویا در ارتباط با رشته و شغل خواهیم داشت. به نسبتی که شغل وجود دارد دانشجوی پذیرفته می‌شود اما اگر شغل افت کند، آن موقع ما از فرایند عادی خارج می‌شویم و رشته را تا زمانی که شغل برای آن باشد حذف خواهیم کرد.

برنامه‌های آموزشی هم در این میان سهم دارند چون آنچه به دانشجویان می‌آموزد می‌شود باید مبتنی بر علم و مهارت روز باشد تا بتواند در بازار کار از آن استفاده کند. برنامه وزارت علوم در این زمینه چیست؟

ما یک برنامه بسیار گسترده‌ای را با بحث توان مهارتی و اشتغال‌پذیری دانشجویان به کار گرفته‌ایم. خیر جدید اینکه طبق ابلاغیه ۱۴ شهریور که مربوط به مصوبه شورای عالی اشتغال است و رئیس‌جمهور آن را ابلاغ کردند، وزارت علوم مکلف شده با همکاری وزارت کار، وزارت صنعت و سازمان برنامه و بودجه، شرایط برگزاری خوب دروس مهارتی اشتغال‌پذیری را در دوره کارشناسی فراهم کنند. این یک گام بزرگ است تا دانشجویان بتوانند رشته‌هایی انتخاب کنند که بازار کار دارد. ما فکری کنیم اگر بتوانیم راهبردهای آموزشی وزارت علوم را در حوزه اشتغال که عمدتاً مرتبط با آموزش هدفمند هستند، به خوبی پیاده کنیم، به این نقطه نزدیک می‌شویم تا دانشجویانی که فارغ‌التحصیل می‌شوند مطابق رشته تحصیلی خود که تمایل به اشتغال در آن دارند، وارد بازار کار شوند.

تاکنون طرح‌ها و برنامه‌های متعددی برای اینکه دانشجویان از فارغ‌التحصیلی بیکار نباشند، عنوان شده است اما کدام یک از آنها اکنون جواب داده؟ به نظر می‌رسد طرحی که بتوان گفت در این مورد موفق عمل کرده، نداشته‌ایم.

در مورد طرح‌ها و برنامه‌هایی که اجرا شده باید بگوییم که برخی از برنامه‌ها موفق بوده، اما شاید برخی از برنامه‌ها هم موفقیت لازم را به دست نیاوردند. جمع‌بندی تجربیات منجر به تصویب دروس مهارتی و اشتغال‌پذیری در جلسه ۹۵۴ و ۹۵۹ شورای عالی برنامه‌ریزی آموزشی و تدوین شیوه‌نامه اجرای دروس مهارتی و اشتغال‌پذیری در دوره کارشناسی، می‌تواند یک تحول جدی در بحث افزایش توان مهارتی و اشتغال‌پذیری دانشجویان باشد.

مجدد تأکید می‌کنم که اشتغال تابع دو محور اقتصاد کلان و مهارت‌آموزی است. در بخش اقتصاد کلان فرصت‌های شغلی ایجاد می‌شود و در بخش دوم که به وزارت علوم مربوط می‌شود، به مهارت و اشتغال‌پذیری پرداخته می‌شود. ما اگر بخواهیم متضانه تفاوت ایجاد می‌شویم بگوییم وزارت علوم در بحث آموزش به نسبت امکانات و شرایطی که داشته، موفق بوده است. در حال حاضر دانشگاه‌ها ما به نسبت دانشگاه‌های بین‌المللی و پیشرو فاصله زیادی ندارند. در حوزه مهارتی و اشتغال‌پذیری هم چالش‌هایی پیش‌بینی شده، به همین خاطر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و معاونت آموزشی در دوره اخیر اهتمام ویژه داشته‌اند و در برنامه هفتم توسعه نیز موادی برای این مسأله پیش‌بینی شد. ما انتظار داریم امسال سال‌های پیش‌رو سال‌های زیادی کار بحث اشتغال دانش‌آموختگان نتیجه بهتری داشته باشیم.

چرا جذب دانشجویان در بازار کار در

رشته‌های پزشکی به شکل صددرصد است؟

به صورت خاص در رشته‌های پزشکی چون نیازها توسط وزارت بهداشت شناسایی می‌شود و وزارت بهداشت خود مجری و پذیرنده دانشجویان است، پس راحت‌تر می‌تواند این نیاز را تطبیق دهد. اما وزارت علوم با تعدد رشته‌ها و نوع مختلف رشته‌ها روبه‌رو است. وزارت علوم رشته‌های کاملاً نظری تا رشته‌های کاملاً کاربردی را پوشش می‌دهد و بنابراین شرایط مشاوره‌های بین‌المللی و پیشرو فاصله زیادی ندارند. در حوزه مهارتی و اشتغال‌پذیری هم چالش‌هایی پیش‌بینی شده، به همین خاطر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و معاونت آموزشی در دوره اخیر اهتمام ویژه داشته‌اند و در برنامه هفتم توسعه نیز موادی برای این مسأله پیش‌بینی شد. ما انتظار داریم امسال سال‌های پیش‌رو سال‌های زیادی کار بحث اشتغال دانش‌آموختگان نتیجه بهتری داشته باشیم.

مشکل طرح‌های موجود که برای رفع چالش‌های فارغ‌التحصیلان ارائه شده، چیست و

چطور باید این طرح‌ها را به اجرای مثبت رساند؟

شاید اگر در اینجا به جای مشکل، بگوییم چالش بهتر باشد. برای مهارت و اشتغال‌پذیری مهم‌ترین چالش‌هایی که با آن روبه‌رو هستیم، این است که وزارت علوم بر خلاف وزارت بهداشت، دستگاه‌های مجری که در اختیار خودش باشد، ندارد. وزارت بهداشت بیمارستان‌ها و مراکز درمانی زیادی در اختیار دارد اما وزارت علوم مراکز در اختیار ندارد. بنابراین نیازمند یک هماهنگی گسترده با دستگاه‌ها است. از این رو وزارت علوم سعی کرده به صورت جدی وارد این مقوله شود و مصوبه اخیر شورای عالی اشتغال هم همین را نشان می‌دهد که وزارت علوم به خوبی وارد این مسأله شده است. مصوب شده که طرح پیشنهادی سریعاً به هیأت‌وزیران ارسال شود. برای همین من می‌توانم بگویم مهمترین چالشی که الان داریم، در وهله اول این است که باید یک هماهنگی ملی مانند کشور آلمان ایجاد کنیم تا دانشجویان ما دروس مهارتی و اشتغال‌پذیری را به خوبی طی کنند. دوم اعتبارهای مالی را برای اجرای دروس مهارت و اشتغال‌پذیری در قالب بودجه‌های ملی پیش‌بینی کنیم. ما امیدواریم با همکاری مجلس شورای اسلامی در سال ۱۴۰۳ یک مبلغ ویژه برای این کار در نظر گرفته شود. نکته سوم که بسیار مهم است، این است که آزمایشگاه یا کارگاه‌های آموزشی مان را به خوبی تجهیز کنیم. در حال حاضر یک عقب‌ماندگی در تجهیز آزمایشگاه‌ها و کارگاه‌های آموزشی داریم که امیدواریم با طرح‌های پیش‌بینی شده و منابع تخصصی یافته، کم‌کم به سمت بهبود شرایط حرکت کنیم زیرا بالاخره پرورش مهارت و اشتغال‌پذیری به سطح و نحوه ارائه درس‌های عملی و کارگاهی به دانشجویان مرتبط است.

غزل رضایی تانی

رئیس دانشگاه تربیت مدرس: درآمد دانشگاه از شرکتهای دانش بنیان ۱۲درصد بیشتر از بودجه دولتی است

شرکت دانش بنیان

مدرس، شرکت‌های دانش بنیان این دانشگاه توانسته‌اند در ۶-۵ ماه اول سال مبلغی حدود ۱۱۰ میلیارد تومان درآمد مالی مستقیم برای این دانشگاه داشته باشند. به‌ترین و مناسب‌ترین روشی که در حال حاضر وجود دارد ارتباط با جامعه کاربردی است. ما اکنون در دانشگاه تربیت مدرس نزدیک به ۱۰۰ پروژه داریم که اساس آن حل مشکلات کشور است، زیرا یک دانشگاه مسأله محور هستیم.

رئیس دانشگاه تربیت مدرس با تأکید بر این موضوع که انجام پروژه‌ها می‌تواند موجب درآمدزایی مستقیم برای دانشگاه‌ها شود، گفت: در یک سال گذشته بیش از ۱۰۰ پروژه از بخش خصوصی دولتی گرفته‌ایم که تاکنون بیش از ۱۱۰ میلیارد تومان درآمد داشته‌اند. این میزان نسبت به بودجه‌ای که دولت با

همکاری می‌کنند. برخی از شرکت‌های دانش بنیان در دانشگاه‌ها اکنون به مرحله سوددهی برای دانشگاه رسیده‌اند. برای مثال، بنا به گفته رئیس دانشگاه تربیت

مثال ۱۰ تا ۱۲ مورد از این شرکت‌ها اکنون به مقطع سوددهی برای دانشگاه رسیده‌اند. لازم به ذکر است که گردش مالی این شرکت‌ها در سال ۱۴۰۰ مبلغ ۳۰۰ میلیارد تومان و در سال ۱۴۰۱ مبلغ ۵۰۰ میلیارد تومان بوده است.

غزل رضایی تانی

دانش بنیان گفت: وقتی یک پروژه اساسی یک پایانه نامه و رساله می‌شود، منجر به اشتغال بهتر دانشجویان خواهد شد، پس نتیجه می‌گیریم این نوع پروژه‌ها یک راه مؤثر برای اشتغال‌زایی است.

راه دیگر استفاده از شرکت‌های دانش بنیان است؛ ما حدود ۱۷۶ شرکت دانش بنیان و دارای استعداد دانش بنیانی داریم که خودشان تولیداتی دارند و حتی برخی از آنها به صادرات رسیده است. برخی از شرکت‌ها هم در مرحله رشد و پیش‌رشد هستند.

وی در پاسخ به این سؤال که این پروژه‌ها چقدر برای شما آورده مالی دارند، گفت: همه این شرکت‌ها آورده مالی دارند اما طی یکی دو سال اخیر و به تازگی به سوددهی رسیده‌اند. گرچه سوددهی به قدری نیست که بتوان روی آن حساب کرد اما افق روشنی دارند. به عنوان

عنوان پول نفت به ما می‌دهد ۱۲ درصد بیشتر است و از نظر ما برای ۵-۶ ماه اول سال اتفاق خوبی است.

یکی از دغدغه‌هایی که در دهه‌های اخیر بسیار مطرح شده ارتباط دانشگاه با صنعت، سازمان‌ها و نهادهای دولتی و غیردولتی است تا بتوان مشکلات آنها را شناسایی و برای رفع آن راهکار ارائه داد. دانشجویان در این باره گفت: این دولت یکی از دغدغه‌هایش ارتباط دانشگاه‌ها با سازمان‌های غیردولتی و دولتی برای حل مسائل کشور است. اگر برنامه‌ها پیاده شوند و وزارتخانه‌ها و دانشگاه‌ها در این قضیه فعال باشند قطعاً بخشی از مشکلات کشور و دانشگاه‌ها از جمله مشکل درآمد دانشگاه‌ها حل خواهد شد.

کمترین تأثیر انجام پروژه‌های مسأله محور، رشد اشتغال است. وی با اشاره به رشد اشتغال با اجرای پروژه‌هایی در شرکت‌های